

Ekonomisk trygghet vid ålderdom

11

Förslag till statsbudget för 2007

Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Lagförslag.....	9
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.....	9
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd.....	11
3	Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	13
3.1	Omfattning.....	13
3.2	Utgiftsutveckling	13
3.3	Mål	14
3.4	Insatser inom politikområdet.....	14
3.5	Resultatredovisning	15
3.6	Politikens inriktning	21
3.7	Revisionens iakttagelser.....	22
3.8	Förslag till regeländringar.....	23
3.8.1	Höjd bostadskostnadsgräns för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd för den som är 65 år eller äldre	23
3.9	Budgetförslag	23
3.9.1	20:1 Garantipension till ålderspension	23
3.9.2	20:2 Efterlevandepensioner till vuxna.....	24
3.9.3	20:3 Bostadstillägg till pensionärer	25
3.9.4	20:4 Äldreförsörjningsstöd	26

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	7
3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet/politikområdet.....	14
3.2 Härledning av ramnivån 2007–2009, Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	14
3.3 Ramnivå 2007 realekonomiskt fördelad: Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	14
3.4 Disponibel inkomst som 66-åring, medianvärdet, percentil 10 och percentil 90 för olika kategorier, 2004	17
3.5 Pensionärernas ekonomiska standard jämfört med övriga i befolkningen 1999 och 2004.....	19
3.6 Reala och finansiella tillgångar samt skulder i olika åldersgrupper, 2004, medelvärden i tusental kronor.....	20
3.7 Anslagsutveckling 20:1 Garantipension till ålderspension.....	23
3.8 Härledning av anslagsnivån 2007–2009, för 20:1 Garantipension till ålderspension	24
3.9 Anslagsutveckling 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna	24
3.10 Härledning av anslagsnivån 2007–2009, för 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna	25
3.11 Anslagsutveckling 20:3 Bostadstillägg till pensionärer.....	25
3.12 Härledning av anslagsnivån 2007–2009, för 20:3 Bostadstillägg till pensionärer	26
3.13 Anslagsutveckling 20:4 Äldreförsörjningsstöd.....	26
3.14 Härledning av anslagsnivån 2007–2009, för 20:4 Äldreförsörjningsstöd.....	26

Diagramförteckning

3.1	Pension efter skatt för ensamstående personer, typfall med olika antal ATP-poäng, 1996–2005, fasta priser, index 1996=100.....	15
3.2	Disponibel inkomst efter betald bostadskostnad, typfall med olika antal ATP-poäng, 1996–2005, fasta priser, index 1996=100.....	16
3.3	Disponibel inkomst som 66-åring 2004 jämfört med snittinkomsten 61–63 år 1991–2001, medianvärden för olika kategorier.....	17
3.4	Pensionsinkomstens sammansättning före skatt för olika kategorier (exklusive kapitalinkomster) vid 66 års ålder, 2004, genomsnitt per kategori	18
3.5	Åldersstratifierad inkomststandard under 2004 för änkor och ensamstående kvinnor under respektive över 65 år.....	21
3.6	Kompensationsgrader för efterlevandepension före skatt, 2003.....	21

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (avsnitt 2.1 och 3.8),
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd (avsnitt 2.2 och 3.8),
3. för budgetåret 2007 anvisar anslagen under utgiftsområde 11 *Ekonomisk trygghet vid ålderdom* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
20:1 Garantipension till ålderspension	ramanslag	20 574 800
20:2 Efterlevandepensioner till vuxna	ramanslag	15 869 000
20:3 Bostadstillägg till pensionärer	ramanslag	7 355 000
20:4 Äldreförsörjningsstöd	ramanslag	402 700
Summa		44 201 500

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Härigenom föreskrivs att 9 och 20 §§ lagen (2001:761) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Bostadstillägg utges från och med den månad en bidragsberättigad fyller 65 år, med 93 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 4 850 kronor för den som är ogift och 2 425 kronor för den som är gift. För övriga bidragsberättigade utges bostadstillägg med 91 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 4 500 kronor för den som är ogift och 2 250 kronor för den som är gift. För var och en av makar skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Bostadstillägg utges från och med den månad en bidragsberättigad fyller 65 år, med 93 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift. För övriga bidragsberättigade utges bostadstillägg med 91 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 4 500 kronor för den som är ogift och 2 250 kronor för den som är gift. För var och en av makar skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Vid beräkningen av bostadskostnaden enligt första stycket, för makar den gemensamma, skall även hemmavarande barns andel av bostadskostnaden medräknas under förutsättning att barnet inte har fyllt 20 år och inte är själv-

¹ Senaste lydelse 2006:980.

försörjande. Detsamma skall gälla så länge barnet får förlängt barnbidrag enligt lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag eller studiehjälp enligt 2 kap. studiestödslagen (1999:1395).

Bostadstillägg utges inte för bostadskostnad till den del den överstiger 2 250 kronor per månad för var och en av de boende vid boende i tvåbäddsrums i särskild boendeform.

Bostadstillägg utges inte för bostadskostnad till den del bostadskostnaden motsvaras av preliminärt bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag.

20 §²

Särskilt bostadstillägg skall utges med det belopp som den bidragsberättigades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå, allt räknat per månad.

En skälig levnadsnivå enligt första stycket skall anses motsvara en tolftedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och en tolftedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

En bostadskostnad som uppgår till högst 6 050 kronor för den som är ogift och 3 025 kronor för den som är gift, skall från och med den månad den bidragsberättigade fyller 65 år anses som skälig bostadskostnad enligt första stycket. För övriga bidragsberättigade gäller beloppen 5 700 kronor respektive 2 850 kronor.

En bostadskostnad som uppgår till högst 6 200 kronor för den som är ogift och 3 100 kronor för den som är gift, skall från och med den månad den bidragsberättigade fyller 65 år anses som skälig bostadskostnad enligt första stycket. För övriga bidragsberättigade gäller beloppen 5 700 kronor respektive 2 850 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007. Äldre bestämmelser gäller fortfarande beträffande bostadstillägg som avser tid före ikraftträdandet.

² Senaste lydelse 2005:1179.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2001:853) om äldreförsörjningsstöd skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §³

Den stödberättigade skall genom äldreförsörjningsstödet dels tillförsäkras en skälig levnadsnivå, dels tillförsäkras medel för att täcka en skälig bostadskostnad.

Den skäliga levnadsnivån enligt första stycket skall per månad motsvara en tolftedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och en tolftedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

En bostadskostnad som uppgår till högst 6 050 kronor per månad för den som är ogift och 3 025 kronor per månad för den som är gift skall anses som en skälig bostadskostnad enligt första stycket. För var och en av makarna skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad. För var och en av de boende i tvåbäddsrum i särskild boendeform skall en bostadskostnad som uppgår till högst 2 850 kronor per månad anses som en skälig bostadskostnad enligt första stycket.

En bostadskostnad som uppgår till högst 6 200 kronor per månad för den som är ogift och 3 100 kronor per månad för den som är gift skall anses som en skälig bostadskostnad enligt första stycket. För var och en av makarna skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad. För var och en av de boende i tvåbäddsrum i särskild boendeform skall en bostadskostnad som uppgår till högst 2 850 kronor per månad anses som en skälig bostadskostnad enligt första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007. Äldre bestämmelser gäller fortfarande beträffande äldreförsörjningsstöd som avser tid före ikraftträdandet.

³ Senaste lydelse 2005:1178.

3 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Det budgetförslag för 2007 som nu lämnas till riksdagen har utformats under den korta tid som enligt riksdagsordningen står till en ny regerings förfogande. Det har inneburit att en fullständig omarbetning av samtliga delar av budgeten i enlighet med regeringens politik inte har varit möjlig. Regeringen kan därför på tilläggsbudget behöva återkomma till riksdagen med ytterligare förslag som påverkar budgetåret 2007.

3.1 Omfattning

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. Eftersom utgiftsområdet sammanfaller med politikområdet redovisas de båda nivåerna samlat. Området omfattar garantipension till ålderspension, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd samt efterlevandepension till vuxna.

Politikområdet delas in i två verksamhetsområden: Ersättning vid ålderdom där garantipension till ålderspension, bostadstillägg till pensionärer och äldreförsörjningsstöd ingår, och Ersättning vid dödsfall som omfattar efterlevandepension till vuxna.

Inkomstrelaterad ålderspension redovisas under avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.

3.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna för utgiftsområdet för 2005 blev cirka 293 miljoner kronor lägre i förhållande till anvisade medel. För 2006 beräknas utgifterna bli 44 970 miljoner kronor vilket är drygt 1 miljard kronor lägre än utfallet för 2005.

Anledningen till att kostnaderna för utgiftsområdet har minskat är att andelen pensionärer med inkomstrelaterad ålderspension ökar samtidigt som den genomsnittliga nivån på den inkomstrelaterade ålderspensionen stiger. En anledning till detta är följsamhetsindexeringen som infördes 2002 och som hittills har inneburit en real höjning av den inkomstrelaterade ålderspensionen med 3,5 procent. Då flertalet av förmånerna inom utgiftsområdet betalas ut som ett komplement till den inkomstrelaterade ålderspensionen medför detta att utgifterna inom området minskar. Ett undantag är dock efterlevandepension till vuxna. Anledningen till att kostnaderna för efterlevandepension inte utvecklas på samma sätt är att det i det anslaget ingår både inkomstrelaterad efterlevandepension och garantipension till efterlevandepension.

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet/politikområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2005	Budget 2006 ¹	Prognos 2006	Förslag 2007	Beräknat 2008	Beräknat 2009
<i>Anslag inom utgiftsområde 11</i>						
20:1 Garantipension till ålderspension	22 448,6	21 564,0	21 386,0	20 574,8	19 973,5	19 440,4
20:2 Efterlevandepensioner till vuxna	15 855,5	15 902,0	15 827,0	15 869,0	15 958,0	15 984,0
20:3 Bostadstillägg till pensionärer	7 332,9	7 546,0	7 343,0	7 355,0	7 229,0	7 150,0
20:4 Äldreförsörjningsstöd	483,2	467,0	414,0	402,7	396,7	397,7
Totalt för utgiftsområde 11	46 120,2	45 479,0	44 970,0	44 201,5	43 557,2	42 972,1
Totalt för politikområde Ekonomisk äldrepolitik	46 120,2	45 479,0	44 970,0	44 201,5	43 557,2	42 972,1

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2006 års ekonomiska vårproposition (bet. 2005/06:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2007.

Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2007–2009, Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

	2007	2008	2009
Anvisat 2006¹	45 299	45 299	45 299
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	335	335	335
Övriga makroekonomiska förutsättningar	422	1 237	2 005
Volym	-1 855	-3 314	-4 667
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny ramnivå	44 202	43 557	42 972

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2005 (bet. 2005/06:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Tabell 3.3 Ramnivå 2007 realekonomiskt fördelad: Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

	2007
Transfereringar ¹	44 202
Verksamhetsutgifter ²	–
Investeringar ³	–
Summa ramnivå	44 202

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfallet 2005 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som de statliga myndigheterna använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster med direkt motprestation.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Mål

Målet för politikområdet är att ”personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension skall garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Efter-

levande make skall ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter ett dödsfall”.

Ovanstående mål är beslutat av riksdagen (prop. 2002/03:1, bet. 2002/03:SfU 1, rskr. 2002/03:72). Resultatbeskrivningen i det följande görs i förhållande till detta mål. I den mån regeringen bedömer att indelning i politikområden eller mål för dessa bör ändras återkommer regeringen vid ett senare tillfälle.

För att mäta måluppfyllelsen gör Socialdepartementet regelbundet uppföljningar av pensionärernas levnadsstandard. Den senaste ”Var det bättre förr? Pensionärernas ekonomiska situation i början av 2000-talet” (Ds 2006:13) publicerades i juni 2006.

3.4 Insatser inom politikområdet

Höjd bostadskostnadsgräns för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd för den som är 65 år eller äldre

Bostadskostnadsgränsen för bostadstillägg höjdes fr.o.m. den 1 januari 2006 för personer som är 65 år eller äldre. Höjningen var 180 kronor per månad för den som är ogift och 90 kronor per månad för gifta. Ändringen innebar att bostadstillägg fr.o.m. januari högst betalades ut med 91 procent av bostadskostnaden upp till 4 850 kronor per månad för den som är ogift och upp till 2 425 kronor för den som är gift.

Gränsen för skälig bostadskostnad vid beräkning av särskilt bostadstillägg höjdes samtidigt för personer som är 65 år eller äldre till 6 050 kronor per månad för den som är ogift och 3 025

för den som är gift. Motsvarande höjning gjordes för äldreförsörjningsstödet.

Justering av reglerna för inkomstberäkning vid beräkning av särskilt bostadstillägg

Den nedre inkomstgränsen för särskilt bostadstillägg för personer födda 1938 eller senare som har fyllt 65 år sänktes fr.o.m. den 1 juli 2006. Efter sänkningen motsvarar gränsen nivån för deras garantipension dvs. 2,13 prisbasbelopp för ogifta personer och 1,9 prisbasbelopp för gifta. Ändringen innebär att personer med garantipension som har hög hyra och låg total inkomst får särskilt bostadstillägg istället för äldreförsörjningsstöd.

Höjd ersättningsgrad för bostadstillägg för den som är 65 år eller äldre

Från och med den 1 juli 2006 höjdes ersättningsgraden vid beräkning av bostadstillägg för den som är 65 år eller äldre. Ersättningsgraden höjdes från 91 till 93 procent av bostadskostnaden upp till bostadskostnadsgränsen. För perioden april t.o.m. juni 2006 betalades ett tilläggsbelopp ut för den eller de månader som den försäkrade uppburit bostadstillägg. Tilläggsbeloppet motsvarade, för respektive månad, 2 procent av bostadskostnaden upp till bostadskostnadsgränsen.

Ändringen innebar att bostadstillägget höjdes för samtliga ålderspensionärer med bostadstillägg. Den genomsnittliga höjningen var 82 kronor per månad.

3.5 Resultatredovisning

Området omfattar två verksamhetsområden – Ersättning vid ålderdom och Ersättning vid dödsfall.

Verksamhetsområde Ersättning vid ålderdom

Socialdepartementet gör regelbundet beräkningar av pensionärernas ekonomiska standard och dess utveckling. Målet för verksamhetsområdet är ett värdesäkrat grundskydd och

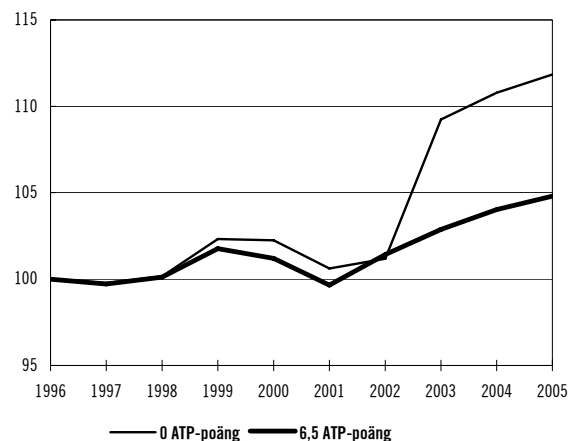
beräkningarna görs mot denna bakgrund. Beräkningar som enbart omfattar grundskyddet räcker dock inte för att ge en helhetsbild av pensionärernas ekonomi. Därför tar Socialdepartementets beräkningar även hänsyn till övriga pensionsinkomster, arbetsinkomster och inkomst av kapital.

Utvecklingen av pensionärernas inkomster

Den huvudsakliga inkomsten för pensionärer är den allmänna pensionen. Ett sätt att visa pensionärernas ekonomiska utveckling är därför att utifrån olika typfall visa utvecklingen av den allmänna pensionen. I en rapport av Försäkringskassan, Det ekonomiska utfallet inom pensionssystemet de senaste 10 åren (S2006/4631/SF), antas typfallen vara ensamstående personer födda före 1938. De har därmed tjänat in hela sin pension enligt ATP-systemets regler. Andelen ålderspensionärer födda före 1938 är ca 80 procent av samtliga ålderspensionärer. Det bör påpekas att utvecklingen gäller de senaste 10 åren och för just dessa typfall.

Pension efter skatt har ökat för alla typfall under perioden 1996 till 2006. Förbättringen är mest märkbar för dem med de lägsta pensionerna medan de med de högsta pensionerna har en mer marginell förbättring, vilket har lett till en utjämning av inkomsterna för de olika pensionärsgrupperna. Denna tendens förstärks om även effekten av bostadstillägg räknas in. För att tydligare se förändringarna av nettopensionen visas pensionsnivån som ett index där 1996 sätts till 100.

Diagram 3.1 Pension efter skatt för ensamstående personer, typfall med olika antal ATP-poäng, 1996–2005, fasta priser, index 1996=100

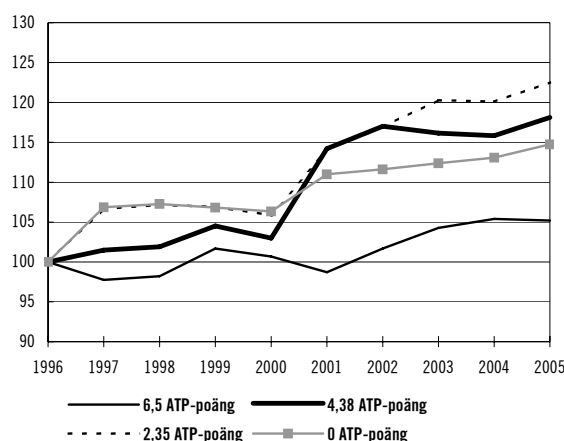

Källa: Försäkringskassan

Tidigare redovisningar av de olika typfallens inkomstutveckling har visat att besparingarna under 1990-talet resulterade i en nedgång av pensionerna fram till 1995. Från 1996, utgångspunkten för denna studie, har nettopensionen haft en ganska konstant nivå fram till 2001. Därefter skedde förbättringar som gav en högre nettopension vid periodens slut än vid dess början. Till största del förklaras förbättringen av de pensionshöjningar som skett i och med pensionsreformen. Omläggningen av grundskyddet genom bl.a. införandet av garantipensionen 2003 innebar en tydlig inkomsthöjning för pensionärerna med de lägsta inkomsterna. Vidare har följsamhetsindexeringen av de inkomstrelaterade pensionerna lett till reallt höjda tilläggspensioner fr.o.m. 2002.

I och med pensionsreformen anpassades även reglerna för bostadstillägg till det reformerade ålderspensionssystemet. Den disponibla inkomsten för pensionärer efter boendekostnad har ökat minst för pensionärerna med de högsta pensionerna. Beräkningarna av denna utveckling tar dock endast hänsyn till inkomster från det allmänna ålderspensionssystemet och bostadstillägget. Pensionärer med högre ATP-poäng har oftast högre avtalspensioner vilket som regel ökar skillnaden i utvecklingen av disponibel inkomst mellan låg- och höginkomsttagare.

Diagram 3.2 Disponibel inkomst efter betald bostadskostnad, typfall med olika antal ATP-poäng, 1996–2005, fasta priser, index 1996=100

Källa: Försäkringskassan

Av Försäkringskassans rapport framgår att bostadstillägget har stor betydelse för pensions-tagare med låga inkomster. För den ensamstående pensionären utan ATP täcker bostadstillägget omkring 80 procent av bostads-

kostnaden. För pensionären med låg ATP är motsvarande andel 60 procent.

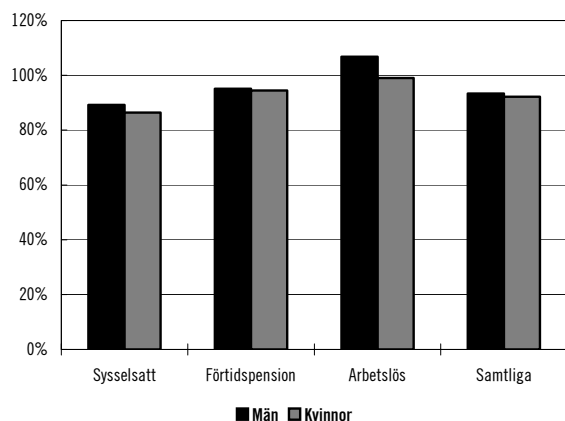
Försäkringskassans studie visar också att bostadstillägget ger en avsevärd utjämning av inkomsterna mellan låg- och höginkomsttagare. Inkomstutjämningen har till viss del förstärkts under tioårsperioden. År 2005 hade pensionären med högst ATP-poäng drygt dubbelt så hög pension efter skatt som pensionären med enbart garantipension, medan skillnaden i disponibel inkomst efter boendekostnad uppgick till ungefär 50 procent.

Disponibel inkomst vid 66 år jämfört med den före pensioneringen

Ett vanligt mått för att jämföra inkomsten efter pensionering med den före, är den s.k. kompensationsgraden. Detta kan mätas på olika sätt. I Ds 2006:13, Var det bättre förr? Pensionärernas ekonomiska situation i början av 2000-talet, beräknas istället en inkomstkquot genom att den disponibla inkomsten vid 66 år jämförs med den genomsnittliga disponibla inkomsten när personen var 61–63 år. För samtliga personer födda 1938 var inkomstkquoten vid ålderspension i genomsnitt 93 procent. Den disponibla inkomsten var alltså endast 7 procent lägre vid 66 år. Det är dock viktigt att påpeka att analysen enbart visar utvecklingen för nyblivna ålderspensionärer. Den totala inkomsten minskar för de flesta pensionärer efter några år eftersom inkomster av förvärvsarbete och tjänstepensionsinkomster minskar eller upphör.

Vilken huvudsaklig försörjningskälla individen hade innan pensioneringen har självfallet betydelse för inkomstkquoten. Av diagram 3.3 framgår att inkomstkquoten för gruppen sysselsatta var något lägre än genomsnittet. Gruppen sysselsatta hade en inkomstkquot på 88 procent medan den för grupperna arbetslösa och förtidspensionerade låg nära eller översteg 100 procent.

Diagram 3.3 Disponibel inkomst som 66-åring 2004 jämfört med snittinkomsten 61–63 år 1991–2001, medianvärden för olika kategorier

Källa: Socialdepartementets beräkningar i LINDA 1999-2001, 2004

Enbart inkomstkvoten är inte en tillräcklig indikator på den ekonomiska standarden för en pensionär. Eftersom den är beroende av inkomsten före pensionering ger den endast en vägledning om hur mycket inkomsten förändras vid övergången till pension. En hög inkomstkvot behöver alltså inte innebära en hög absolut inkomst vid pensionering, snarare är fallet

tvärtom vilket framgår av tabell 3.4. I tabellen visas den disponibla inkomsten vid 66 års ålder för de olika grupperna för medianen, percentil 90 och percentil 10. Percentil 90 motsvarar medianinkomsten för de 10 procent med de högsta inkomsterna i respektive grupp. Gruppen sysselsatta, som har den lägsta inkomstkvoten (se diagram 3.3 ovan), har den högsta inkomstnivån vid pensionering.

Tabell 3.4 Disponibel inkomst som 66-åring, medianvärden, percentil 10 och percentil 90 för olika kategorier, 2004

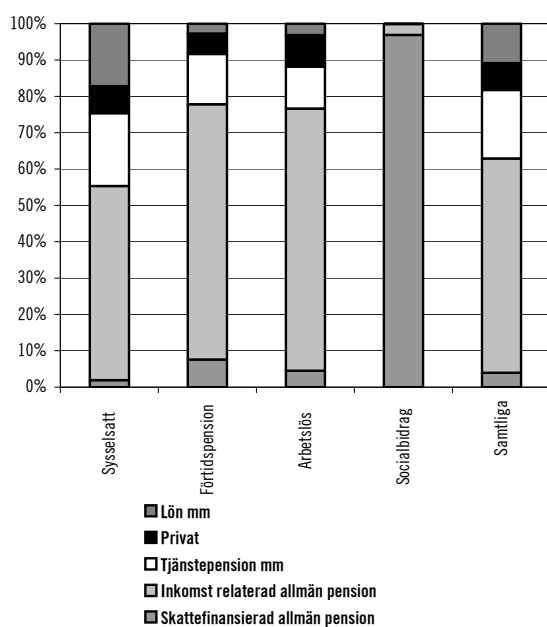
	Sysselsatt	Förtidspension	Arbetslös	Socialbidrag	Samtliga
Median	144 000	116 000	110 000	99 000	128 000
P10	91 000	78 000	77 000	–	83 000
P90	281 000	175 000	179 000	–	245 000

Källa: Socialdepartementets beräkningar i LINDA 2004

Not: Percentil 10 och 90 redovisas inte för socialbidragsgruppen eftersom antalet observationer är så få.

Beroende på vilken kategori man tillhört före pensioneringen är inkomsten efter pensionering olika – inte bara till sin storlek utan också till sin sammansättning. Socialbidragsgruppen har t.ex. nästan uteslutande grundskyddsformåner från det allmänna systemet eftersom de endast har tjänat in låg inkomstrelaterad allmän eller annan pension. Sett till samtliga personer kommer drygt 60 procent av inkomsterna från det allmänna systemet (grundskydd och inkomstrelaterad pension). Tjänstepensionen spelar en relativt betydande roll med cirka 20 procentenheter. Löneinkomsterna motsvarar drygt 10 procent av totalinkomsten.

Diagram 3.4 Pensionsinkomstens sammansättning före skatt för olika kategorier (exklusive kapitalinkomster) vid 66 års ålder, 2004, genomsnitt per kategori

Källa: Socialdepartementets beräkningar i LINDA 2004

Not: Skattefinansierad allmän pension är garantipension, bostadstillägg, särskilt bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Inkomstrelaterad allmän pension är tilläggspension, inkomstpension och premiepension från den allmänna pensionen.

Pensionärernas ekonomiska standard

Beräkningen av inkomstknoten visar att ett inkomstbortfall sker vid pensioneringen för alla grupper. För att kunna se om pensionärer kan anses ha en skälig levnadsstandard kan deras inkomster jämföras med inkomsterna för de övriga i samhället.

Den disponibla inkomsten har ökat realt med ca 10 procent både för personer i åldrarna 66–74 och för dem som är 75 år eller äldre. Den reala förbättringen hos pensionärerna har två huvudsakliga förklaringar. Den viktigaste är att nyblivna ålderspensionärer med relativt högre inkomster successivt har ersatt äldre pensionärer varje år vilket har lett till att medianinkomsten stigit. Den andra faktorn är följsamhetsindexeringen som inneburit en real förbättring med 3,5 procent sedan 2002.

Trots den reala förbättringen för pensionärsgruppen under perioden 1999–2004 uppvisar pensionärerna alltså en svagare utveckling än övriga åldersgrupper. De förvärsaktivitas inkomststandard påverkades positivt bl.a. av skattelättnader, som successivt ökande kompensation för den allmänna pensionsavgiften, men också av en god reallöneutveckling.

Ålderspensionärerna som är 75 år eller äldre har lägre ekonomisk standard än någon annan grupp i samhället. Allra lägst ekonomisk standard har kvinnor över 85 år, vilket förklaras av att de har haft en svagare arbetsmarknadsanknytning än yngre kvinnor. Men denna grupp uppvisar också den högsta procentuella förbättringen mellan 1999 och 2004. De yngre manliga pensionärerna har den högsta inkomststandard bland pensionärerna och en inkomst i nivå med befolkningen i stort.

Tabell 3.5 Pensionärernas ekonomiska standard jämfört med övriga i befolkningen 1999 och 2004

	Disponibel inkomst (medianen), kronor		Andelen ekonomiskt utsatta ¹ , procent		Andelen sammanboende, procent
	2004	1999	2004	1999	2004
Ålderspensionärer					
Män 66–74	159 000	146 000	4	4	74
Kvinnor 66–74	142 000	130 000	4	6	61
Män 75–84	133 000	124 000	6	5	70
Kvinnor 75–84	119 000	108 000	9	12	35
Män 85+	121 000	103 000	13	13	46
Kvinnor 85+	111 000	96 000	15	21	11
Samtliga 66+	131 000	121 000	7	8	54
Varav utrikesfödda	123 000	115 000	10	12	50
Ikke ålderspensionärer					
Män 0–65	159 000	143 000	9	8	69
Kvinnor 0–65	155 000	139 000	10	8	71
Samtliga 0–65	157 000	141 000	9	8	70
Varav utrikesfödda	135 000	119 000	23	21	67

Källa: Socialdepartementets beräkningar i HEK 1999 och 2004

¹ Avser andelen personer med en inkomst under 60 procent av median disponibel inkomst per konsumtionsenhet.

Anm. Disponibel inkomst är inkomsten inklusive transfereringar och bidrag efter skatt. Att inkomsten är angiven per konsumtionsenhet innebär att familjernas konsumtion har relaterats till deras sammansättning enligt ett särskilt viktsystem. Det utnyttjas för att kunna göra jämförelser mellan disponibel inkomst mellan olika typer av familjeenheter och hushåll. Ekvivalensskalan mäter den första vuxne i samboförhållande likvärdig 1, andra vuxne i samboförhållande likvärdig 0,51, första barnet 0–19 år likvärdig 0,52, andra och påföljande barn 0–19 år likvärdig 0,42 samt ytterligare vuxna likvärdig 0,60.

Ekonomiskt utsatta

Samtidigt som den ekonomiska standarden har förbättrats för de flesta finns andra aspekter på utvecklingen ur ett fördelningspolitiskt perspektiv. Exempelvis är andelen med svag ekonomisk standard (inkomster som understiger 60 procent av medianinkomsten i samhället) intressant att belysa. Sett till hela befolkningen har andelen ekonomiskt utsatta varit ganska stabil 1999–2004, men det finns stora skillnader mellan äldre och yngre ålderspensionärer. Pensionärer som är 75 år eller äldre har under hela tidsperioden varit den åldersgrupp där andelen ekonomiskt utsatta varit högst. Andelen minskade dock mellan 2001 och 2004 och låg i nivå med andelen i åldersgruppen 20–44 år vid periodens slut. I åldersgruppen 66–74 år finns få ekonomiskt utsatta trots att gruppen har en relativt låg inkomstnivå. Andelen utsatta är densamma som för samhällets mest välbeställda åldersgrupp, 45–65 år. Särskilt kan noteras att i båda pensionärsgrupperna minskade andelen ekonomiskt utsatta kraftigt mellan 2001 och 2002. Orsakerna till detta är

- ett förbättrat bostadstillägg detta år (höjning från 90 till 91 procent av bostadskostnaden)
- följsamhetsindexeringens introduktion
- en tillfällig skattereduktion om 110 kronor per månad
- gruppens successiva förändring, där personer med högre inkomster ersatte personer med lägre inkomster.

Undersöks olika undergrupper av pensionärer uppdelat efter boendeform framgår att ensamstående har 5–7 gånger högre andel ekonomiskt utsatta än de sammanboende i samma åldersgrupp. Skillnaden förstärktes mellan 1999 och 2004. Exempelvis klassades 19 procent av de ensamstående kvinnorna 75 år och äldre som ekonomiskt utsatta 2004, en ökning med 2 procentenheter sedan 1999. Samtidigt har andelen utsatta bland sammanboende kvinnor i samma åldersklass ungefär halverats till 3 procent. Den största ökningen av andelen ekonomiskt utsatta har skett för ensamstående

män. Exempelvis är ekonomisk utsatthet vanligare bland ensamstående män än ensamstående kvinnor i åldersklassen 66–74 år.

Pensionärernas nettoförmögenhet

Pensionärernas inkomster, som här belyses ur flera perspektiv, är självfallet centrala för deras ekonomiska situation. För att ge en helhetsbild bör dock även deras skulder och förmögenhet jämföras med andra grupper i samhället. Pensionärerna som grupp har mindre svårigheter än gruppen i förvärvsaktiv ålder att visa upp en kontantmarginal. När de enskilda åldersgrupperna studeras framgår att pensionärer överlag har en större nettoförmögenhet än de i förvärvsarbetande åldrar. Detta kan vara direkt relaterat till gruppens förhållandevis goda tillgångar. Kvinnor generellt har en sämre ekonomisk position än män i alla åldrar.

Vid sidan av de årliga inkomsterna från t.ex. arbete och pension har många också tillgångar och skulder som påverkar den ekonomiska levnadsnivån. Äldre har ofta en större förmögenhet, som till stor del utgörs av bostaden, och en lägre skuldsättning än de i förvärvsarbetande ålder. Nettoförmögenheten utgörs av summan av de reala och finansiella tillgångarna minus skulderna (som t.ex. består av bostadslån och studielån).

De yngre pensionärsåldrarna 65–74 år uppvisar den högsta genomsnittliga nettoförmögenheten om över 800 000 kronor. För gruppen 65–74 år utgör de reala tillgångarna 79 procent av de totala tillgångarna. Som framgår av tabell 3.6 har pensionärerna en låg skuldsättningsgrad. Även åldersklassen närmast ålderspension, 50–64 år, har relativt stora tillgångar. De tre äldsta åldersklasserna har i genomsnitt också en god likvid marginal i form av finansiella tillgångar.

Sammanlagt 18 procent av pensionärerna saknade eller hade en negativ nettoförmögenhet 2003. Motsvarande för åldrarna 20–65 var 53 procent. Över 70 procent av pensionärerna hade en nettoförmögenhet som översteg 50 000 kronor, jämfört med 38 procent i åldrarna 20–65.

Undersöks nettoförmögenhetens utveckling uppdelat på olika hushållstyper framgår att såväl ensamstående som sammanboende pensionärer har en förmögenhet som klart överstiger medianförmögenheten för samtliga hushåll. Ensamstående pensionärer har ungefär fem gånger så stor nettoförmögenhet som genomsnittet bland samtliga ensamstående. Sammanboende pensionärer har dubbelt så stor förmögenhet som samtliga sammanboende.

Tabell 3.6 Reala och finansiella tillgångar samt skulder i olika åldersgrupper, 2004, medelvärden i tusental kronor

	Samtliga			Män			Kvinnor		
	Reala tillgångar	Finansiella tillgångar	Skulder	Reala tillgångar	Finansiella tillgångar	Skulder	Reala tillgångar	Finansiella tillgångar	Skulder
Samtliga	404	158	181	464	181	208	346	136	154
0–19	11	25	0,3	11	26	0,3	11	23	0,3
20–29	145	56	145	143	55	139	146	58	150
30–49	551	108	358	592	131	383	508	84	332
50–64	747	288	268	874	353	332	618	223	202
65–74	621	338	116	803	384	163	456	296	73
75+	400	355	36	560	434	58	299	304	22

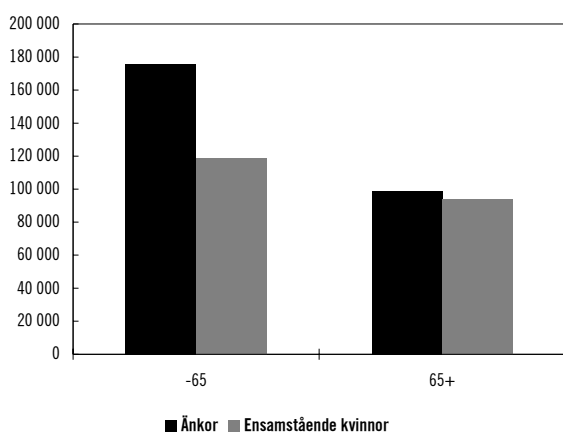
Källa: SCB, totala förmögenhetsstatistiken 2004

Verksamhetsområde Ersättning vid dödsfall

Reglerna för efterlevandepension anpassades fr.o.m. januari 2003 till det reformerade ålderspensionssystemet. Anpassningen innebar att grundskyddet dvs. folkpension, pensionstillskott och särskilt grundavdrag ersattes av garantipension. Eftersom folkpension och pensionstillskott var inkomstprövade förmåner så upphörde inkomstprövningen av änkepensionen när dessa två förmåner ersattes av garantipension. De flesta änkor fick en tydligt höjd nettoinkomst till följd av de ändrade reglerna.

Diagram 3.5 nedan visar den ekonomiska situationen för dem som har änkepension jämfört med andra ensamstående kvinnor. Olika åldersstrukturer i de olika grupperna jämnas ut i beräkningen för att öka jämförbarheten mellan grupperna. Änkor under 65 år har en inkomst som är högre än andra ensamstående kvinnor. Då det gäller personer över 65 år är skillnaden inte så stor. Under förvärsaktiv ålder har änkor ofta en egen förvärsinkomst utöver den efterlevandepension de får vilken är jämförbar med inkomsten som ensamstående kvinnor har. Detta förklarar inkomstskillnaden som uppkommer i denna åldersgrupp men inte i gruppen kvinnor över 65 år.

Diagram 3.5 Åldersstratifierad inkomststandard under 2004 för änkor och ensamstående kvinnor under respektive över 65 år

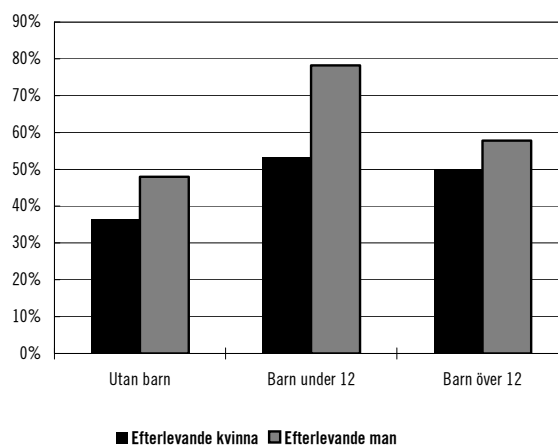

Källa: Socialdepartementets beräkningar i HEK 2004

I diagram 3.6 visas hur stor andel av den avlidnes genomsnittliga förvärsinkomst 2003 före skatt som den allmänna efterlevandepensionen beräknas täcka. Med allmän efterlevandepension avses här omställningspension och garantipension till omställningspension. För hushåll med barn finns även barnpension och efterlevandestöd till barn

som redovisas under utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

Diagram 3.6 Kompensationsgrader för efterlevandepension före skatt, 2003

Källa: Socialdepartementets beräkningar i LINDA 2003

Att kompensationsgraden är högre för efterlevande män beror på att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomst än män och att förekomsten av ett grundskydd i form av garantipension ger en bättre täckningsgrad för lägre intjänade förvärsinkomster. Det utbetalda beloppet är dock något högre för kvinnor. Av diagrammet framgår dessutom att hushåll med barn under 12 år har högre kompensationsgrad än andra hushåll. Kompensationsgraden ökar ju fler barn det finns i hushållet som är berättigade till barnpension. Vid reformeringen av efterlevandepensionerna 1990 lades tyngdpunkten på att garantera efterlevande minderåriga barn ett tryggt underhåll och en tillfredställande standard.

3.6 Politikens inriktning

Pensioner är mycket långsiktiga åtaganden. För tilliten krävs att pensionsreglerna är stabila och att signalerna om detta är tydliga och entydiga. En grundläggande utgångspunkt för politikområdet är därför pensionsreformen och att denna ligger fast. Pensionsreformen bygger på en överenskommelse mellan fem partier och vilar därmed på en mycket stark politisk grund. Denna överenskommelse skall vårdas.

En bärande tanke i reformen är livsinkomstprincipen och den starka kopplingen mellan arbete och pension – mer arbete innebär mer avgifter och detta avspeglar sig i högre pension. Kopplingen är naturlig eftersom pension lång-

siktigt bara kan finansieras av arbete. Det är därför viktigt med en sådan koppling i ett pensionssystem, särskilt om det långsiktigt finns risk för arbetskraftsbrist. För att den inbyggda arbetsstimulansen skall få avsedd effekt måste kunskapen om kopplingen vara utbredd. Dessutom måste det finnas en tillit till systemet och en övertygelse om att spelreglerna inte ändras. Under dessa förutsättningar kommer pensionssystemet att bidra till det ökade arbetskraftsdeltagande som Sverige framöver behöver och som är grunden för tillväxt och fortsatt utveckling av välfärden. Omvänt gäller att ett minskat arbetskraftsdeltagande långsiktigt hotar samhällets möjligheter att upprätthålla och utveckla välfärden. Även med denna utgångspunkt är pensionsreformens långsiktiga principer av betydelse för politikområdets mål. Pensionsreformen innebär också att ålderspensionens inkomstbaserade del är finansiellt helt stabil och inte riskerar att vältra över kostnader på kommande generationer. Det är ytterligare en faktor som ger bättre förutsättningar att även långsiktigt klara grundtryggheten.

Garantipensionen är en viktig del av pensionsreformen. Den värnar liksom folkpensionen i det gamla pensionssystemet om ett rimligt grundskydd som är värdesäkrat.

För politikområdet är tryggheten central. I detta ligger främst att det skall finnas en ekonomisk trygghet som gör att äldre och efterlevande inte skall behöva oroa sig för sin ekonomi när han eller hon blir gammal eller efterlevande. För att kunna känna trygghet krävs också att reglerna är så stabila att de inte leder till annat än marginella svängningar över tiden. Detta är särskilt viktigt för de äldre som ofta har mycket begränsade möjligheter att påverka sin ekonomi. Politiken bör mot denna bakgrund fokusera på stabilitet och värdesäkring.

Garantipensionen och bostadstillägget räcker oftast för att garantera en rimlig levnadsnivå men en liten grupp har inte rätt till hel garantipension och riskerar därmed att få en otillräcklig inkomst. Genom det inkomstprövade äldreförsörjningsstödet garanteras emellertid alla personer över 65 år en miniminivå. I och med äldreförsörjningsstödet är grundtryggheten heltäckande, vilket också avspeglar sig i att det i princip inte finns personer över 65 år som är långvarigt beroende av socialtjänstens försörjningsstöd. Äldreförsörjningsstödet är det yttersta skyddsnetet och nivån på detta är därför

förhållandevis låg. För legitimiteten för hela ålderspensionssystemet bör det också vara på en lägre nivå än garantipensionen för vilken det finns intjänanderegler. Bostadstillägget utgör för många pensionärer en betydande del av ekonomin och är ofta avgörande för ett rimligt boende. Eftersom bostadstillägget är inkomstprövat är förändringar av reglerna också fördelningsmässigt träffsäkert såtillvida att det är pensionärer med de minsta marginalerna som får del av detta. Regeringen föreslår i denna proposition förbättringar av bostadstillägget till ålderspensionärer. Regeringen avser att föreslå ytterligare förbättringar av bostadstillägget till ålderspensionärer när det ekonomiska utrymmet så medger.

Vi har sammantaget ett pensionssystem och ett grundskydd som i allt väsentligt är anpassat för framtiden och dessutom garanterar en lägsta nivå för alla äldre. Ett mål i sig för kommande år är därför att värna om detta. För detta krävs en fortsatt strävan att öka kunskapen om pensionssystemets principer och funktionssätt hos allmänheten och öka förståelsen för sambanden mellan arbete, samhällsekonomi, livslängd och pension. Informationsspridningen måste därför ha fortsatt hög prioritet.

3.7 Revisionens iakttagelser

Ingen granskningsrapport eller revisionsberättelse med invändning har lämnats inom politikområdet.

3.8 Förslag till regeländringar

3.8.1 Höjd bostadskostnadsgräns för bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd för den som är 65 år eller äldre

Regeringens förslag: Gränsen för högsta bostadskostnad för bostadstillägg till den som har fyllt 65 år skall fr.o.m. den 1 januari 2007 höjas från 4 850 kronor till 5 000 kronor per månad för den som är ogift och från 2 425 kronor till 2 500 kronor för den som är gift.

Gränsen för den skäligen bostadskostnaden vid beräkning av särskilt bostadstillägg för pensionärer som har fyllt 65 år och vid beräkning av äldreförsörjningsstöd skall från och med samma tidpunkt höjas från 6 050 kronor till 6 200 kronor per månad för den som är ogift och från 3 025 kronor till 3 100 kronor för den som är gift.

Ärendet och dess beredning: Förslaget har utarbetats inom Socialdepartementet och har beretts med Försäkringskassan.

Skälen för regeringens förslag: Bostadstillägg till pensionärer för dem som är 65 år eller äldre lämnas sedan den 1 juli 2006 med 93 procent av bostadskostnaden upp till 4 850 kronor för ogifta och 2 425 kronor för gifta.

Regeringen anser att situationen för ålderspensionärer med de lägsta ekonomiska marginalerna bör förbättras. Eftersom bostadstillägget är inkomstprövat leder förbättringar av detta till en bättre ekonomisk situation för dem med de lägsta inkomsterna. Regeringen föreslår därför nu förbättringar av bostadstillägget fr.o.m. den 1 januari 2007 för pensionärer som är 65 år eller äldre. Förslaget innebär att bostadstillägg skall utges med 93 procent av bostadskostnaden upp till ett höjt bostadskostnadstak på 5 000 kronor per månad för ogift pensionär och till 2 500 kronor för gift pensionär. Motsvarande höjning föreslås av gränsen för skälig bostadskostnad vid beräkning av särskilt bostadstillägg samt för äldreförsörjningsstödet. Det innebär en höjning av gränsen för en skälig bostadskostnad till 6 200 kronor per månad för ogift pensionär och till 3 100 kronor för gift pensionär. Höjda bostadskostnadstak innebär förbättringar för ogifta

ålderspensionärer med som mest 140 kronor per månad och 70 kronor per månad för gifta.

Förslaget om bostadstillägget för ålderspensionärer beräknas öka utgifterna för bostadstillägget med 94 miljoner kronor per år. Utgifterna för det särskilda bostadstillägget minskar något, vilket är beaktat i beräkningen. Utgifterna för äldreförsörjningsstödet beräknas minska med 2 miljoner kronor per år.

3.9 Budgetförslag

3.9.1 20:1 Garantipension till ålderspension

Tabell 3.7 Anslagsutveckling 20:1 Garantipension till ålderspension

Tusental kronor				
2005	Utfall	22 448 579	Anslags- sparande	-189 634
2006	Anslag	21 564 000 ¹	Utgifts- prognos	21 386 000
2007	Förslag	20 574 800		
2008	Beräknat	19 973 500		
2009	Beräknat	19 440 400		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2006 års ekonomiska vårproposition (bet. 2005/06:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget omfattar garantipension till ålderspension, barntillägg till ålderspension, hustrutillägg samt särskilt pensionstillägg för långvarig vård av sjukt och handikappat barn.

Utgiftsstyrande faktorer för anslaget är i första hand prisbasbeloppets utveckling, befolkningsutvecklingen, följsamhetsindexeringen samt utvecklingen av den genomsnittliga pensionsnivån på de inkomstrelaterade pensionerna, inkomstpension och tilläggspension.

Utgifterna för anslaget uppgick för budgetåret 2005 till 22 449 miljoner kronor vilket var 92 miljoner kronor lägre än anslagsbeloppet. Anslaget beräknas för budgetåret 2006 underskridas med 178 miljoner kronor. Det totala anslags-sparandet ökar därmed med samma belopp.

Garantipension är bosättningsbaserad, det krävs 40 bosättningsår i Sverige mellan 25 år och 65 år för full garantipension. För den som är född 1938 eller senare är det maximala belopp som kan betalas ut i garantipension 2,13 gånger prisbasbeloppet för en ogift pensionär och 1,9 gånger prisbasbeloppet för den som är gift. Garantipensionen reduceras av den inkomst-

relaterade ålderspensionen och betalas endast ut som ett komplement till denna.

Garantipension till personer födda före 1938 betalas ut med högst 2,1814 prisbasbelopp för ogifta personer och med högst 1,9434 prisbasbelopp för gifta. Garantipension till dessa reduceras av främst inkomstrelaterad ålderspension och av tjänstepension.

Regeringens överväganden

I december 2005 utbetalades garantipension till cirka 846 000 personer vilket är ca 24 000 personer färre jämfört med december 2004. Antalet beräknas sjunka på grund av att antalet personer med inkomstrelaterad ålderspension ökar. Följsamhetsindexeringen av den inkomstgrundade ålderspensionen har inneburit att även de som redan uppbär pension har fått en högre genomsnittlig inkomstrelaterad ålderspension. Dessutom är den genomsnittliga inkomstrelaterade pensionen högre för yngre nyblivna pensionärer jämfört med de äldre som redan har pension. Det innebär att antalet personer vars grundnivå helt eller delvis är reducerad ökar. Antalet personer som inte har tjänat in någon inkomstrelaterad pension alls minskar också stadigt bland nyblivna pensionärer.

Regeringen har för avsikt att senare återkomma med förslag till mindre tekniska justeringar av reglerna för beräkning av garantipension i vissa fall. Justeringarna har mycket små ekonomiska konsekvenser.

Tabell 3.8 Härledning av anslagsnivån 2007–2009, för 20:1 Garantipension till ålderspension

	2007	2008	2009
Anvisat 2006¹	21 564 000	21 564 000	21 564 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	1 500	1 500	1 500
Övriga makroekonomiska förutsättningar	64 300	272 000	457 900
Volymer	-1 055 000	-1 864 000	-2 583 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	20 574 800	19 973 500	19 440 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2005 (bet. 2005/06:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att 20 574 800 000 kronor anvisas under anslaget 20:1 *Garantipension till ålderspension* för 2007. För 2008 och 2009 beräknas anslaget till 19 973 500 000 respektive 19 440 400 000 kronor.

3.9.2 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor				
2005	Utfall	15 855 531	Anslags-sparande	-441 650
2006	Anslag	15 902 000 ¹	Utgifts-prognos	15 827 000
2007	Förslag	15 869 000		
2008	Beräknat	15 958 000		
2009	Beräknat	15 984 000		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2006 års ekonomiska vårproposition (bet. 2005/06:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget omfattar omställningspension, förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension och änkepension. Dessa förmåner är inkomstrelaterade. Anslaget omfattar dessutom garantipension till dessa förmåner. Garantipensionen utgör en utfyllnad till den inkomstrelaterade pensionen och reduceras av denna. Efterlevandepension till vuxna betalas ut till personer som inte har fyllt 65 år. Därutöver betalas änkepension i vissa fall ut även efter 65 år. Särskild efterlevandepension är under avveckling och kan inte beviljas för dödsfall som inträffat 2003 eller senare utan kan endast betalas ut till dem som uppbar förmånen i december 2002.

De utgiftsstyrande faktorerna för anslaget är främst utvecklingen av prisbasbeloppet och antalet kvinnor som är berättigade till änkepension. Fr.o.m. årsskiftet 2003/2004 följsamhetsindexeras de inkomstrelaterade pensionerna, vilket innebär att de räknas om med förändringen i inkomstindex minus 1,6 procentenheter.

Utgifterna för anslaget uppgick 2005 till 15 856 miljoner kronor vilket översteg anslaget med 122 miljoner kronor. Anslaget beräknas för 2006 underskridas med ca 75 miljoner kronor vilket medför att anslagssparandet ökar med samma belopp.

Regeringens överväganden

Antalet kvinnor med garantipension till änkepension var i december 2005 ungefär 33 000 och med änkepension 371 000. Antalet kvinnor med änkepension har minskat sedan 1998. För 2007 uppskattas antalet änkor med garantipension till 27 700 och antalet kvinnor med änkepension beräknas minska till cirka 360 000.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2007–2009, för 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor

	2007	2008	2009
Anvisat 2006¹	15 902 000	15 902 000	15 902 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut			
Övriga makroekonomiska förutsättningar	484 000	1 061 000	1 620 000
Volymer	-517 000	-1 005 000	-1 538 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	15 869 000	15 958 000	15 984 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2005 (bet. 2005/06:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Regeringen föreslår mot bakgrund av ovanstående att 15 869 000 000 kronor anvisas under anslaget 20:2 *Efterlevandepension till vuxna* för 2007. För 2008 och 2009 beräknas anslaget till 15 958 000 000 kronor respektive 15 984 000 000 kronor.

3.9.3 20:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 20:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor

År	Utfall	Utveckling	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2005	Utfall	7 332 883		-296 999
2006	Anslag	7 546 000	¹	7 343 000
2007	Förslag	7 355 000		
2008	Beräknat	7 229 000		
2009	Beräknat	7 150 000		

¹ Inklusiv tilläggsbudget i samband med 2006 års ekonomiska vårproposition (bet. 2005/06:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget omfattar bostadstillägg till pensionärer (BTP) och särskilt bostadstillägg till pensionärer (SBTP). Syftet med bostadstillägget är att även personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension skall ges ekonomiska möjligheter till en

skälig bostadsstandard. De utgiftsstyrande faktorerna för anslaget är främst utvecklingen av prisbasbeloppet, boendekostnaderna och utvecklingen av storleken på pensionerna.

Utgifterna för anslaget uppgick 2005 till 7 333 miljoner kronor. Det är 189 miljoner kronor lägre än det anvisade anslagsbeloppet. Anslaget för 2006 beräknas underskridas med 203 miljoner kronor vilket medför att det negativa anslagssparandet minskar med samma belopp.

BTP utgavs under 2005 med 91 procent av bostadskostnaden upp till 4 670 kronor per månad. Från och med januari 2006 har taket för högsta bostadskostnad höjts till 4 850 kronor per månad och från och med juli 2006 höjdes ersättningsgraden till 93 procent av bostadskostnaden upp till taket för högsta bostadskostnad. Regeringen föreslår i denna proposition ytterligare förbättringar av BTP fr.o.m. den 1 januari 2007.

BTP är en inkomstprövad förmån och den inkomst som överstiger ett fribelopp reducerar bostadstillägget med 62 procent av inkomsten upp till ett prisbasbelopp och med 50 procent av inkomsten därutöver. Fribeloppet är 2,17 prisbasbelopp för en ogift ålderspensionär och 1,935 för den som är gift.

Särskilt bostadstillägg betalas ut som en utfyllnad om inkomsten efter det att bostadskostnaden är betald understiger vad som kan anses som skäligt. Gränsen för vad som kan anses som skälig bostadskostnad höjdes från och med januari 2005 till 5 870 kronor per månad och till 6 050 kronor per månad från och med januari 2006. Särskilt bostadstillägg betalas ut upp till en viss skälig levnadsnivå som är 1,294 gånger prisbasbeloppet för en ensamstående och 1,084 gånger prisbasbeloppet för en gift pensionär. Antalet pensionärer med SBTP minskade kraftigt i och med att pensionerna förbättrades 2003 och uppgick 2005 till 5 600 personer.

Regeringen har för avsikt att senare återkomma med förslag om tekniska justeringar av det särskilda bostadstillägget för personer med utländsk inkomst.

Regeringens överväganden

Antalet pensionärer som får BTP har minskat de senaste åren och trenden väntas hålla i sig. Anledningen till att antalet personer med BTP minskar är att de nyblivna pensionärerna, i

genomsnitt, har högre pension jämfört med dem som redan uppstår pension. Utvecklingen motverkas dock av genomförda och föreslagna förbättringar av bostadstillägget.

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivån 2007–2009, för 20:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor

	2007	2008	2009
Anvisat 2006¹	7 366 000	7 366 000	7 366 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	334 000	334 000	334 000
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-87 000	-63 000	-44 000
Volymer	-258 000	-408 000	-506 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	7 355 000	7 229 000	7 150 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2005 (bet. 2005/06:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att 7 355 000 000 kronor anvisas under anslaget 20:3 *Bostadstillägg till pensionärer* för 2007. För 2008 och 2009 beräknas anslaget till 7 229 000 000 kronor respektive 7 150 000 000 kronor.

3.9.4 20:4 Äldreförsörjningsstöd

Tabell 3.13 Anslagsutveckling 20:4 Äldreförsörjningsstöd

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2005	483 234		132 766
2006	Anslag	467 000 ¹	414 000
2007	Förslag	402 700	
2008	Beräknat	396 700	
2009	Beräknat	397 700	

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2006 års ekonomiska vårproposition (bet. 2005/06:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Äldreförsörjningsstöd är en helt inkomstprövad förmån som skall garantera de personer som är bosatta i Sverige och är 65 år eller äldre en viss skälig levnadsnivå. Den skäliga levnadsnivån är densamma som för särskilt bostadstillägg till pensionärer (SBTP) dvs. 1,294 prisbasbelopp för den som är ogift och 1,084 prisbasbelopp för den som är gift. Dessutom kan ersättning ges för en skälig bostadskostnad, som från och med januari 2006 är 6 050 kronor dvs. samma som för SBTP.

De som kan komma att beviljas äldreförsörjningsstöd är personer, som har fyllt 65 år och som inte kan försörja sig på pensionen eller på något annat sätt och därför i stor utsträckning annars skulle ha varit hänvisade till socialbidrag. Huvudanledningen till att de inte kan försörja sig på pensionen är att garantipensionen är reducerad eftersom de inte har bott tillräckligt länge i Sverige. Det kan också vara personer som har låg ålderspension därför att de tagit ut den tidigt eller det kan vara egna företagare som inte betalat sina pensionsavgifter. Antalet personer med äldreförsörjningsstöd var i december 2005 ca 10 500 personer. Omkring en tredjedel av dessa är födda i Sverige.

Regeringen har för avsikt att senare återkomma med förslag om tekniska justeringar av äldreförsörjningsstödet för personer med utländsk bakgrund.

Regeringens överväganden

Anslaget beräknas för budgetåret 2006 underskrivas med 53 miljoner kronor då antalet personer som är berättigade till äldreförsörjningsstöd visat sig vara lägre än vad som tidigare uppskattats. En ytterligare orsak är att fler än vad som tidigare beräknats även får ålderspension eller bostadstillägg, vilket minskar behovet av äldreförsörjningsstöd och därmed det genomsnittligt utbetalade beloppet. Genomförda förbättringar av bostadstillägg och särskilt bostadstillägg minskar också kostnaderna för äldreförsörjningsstödet.

Tabell 3.14 Härledning av anslagsnivån 2007–2009, för 20:4 Äldreförsörjningsstöd

Tusental kronor

	2007	2008	2009
Anvisat 2006¹	467 000	467 000	467 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	-300	-300	-300
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-39 000	-33 000	-29 000
Volymer	-25 000	-37 000	-40 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	402 700	396 700	397 700

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2005 (bet. 2005/06:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Regeringen föreslår mot bakgrund av vad som redovisats ovan att 402 700 000 kronor anvisas under anslaget 20:4 *Äldreförsörjningsstöd* för 2007. För 2008 och 2009 beräknas anslaget till 396 700 000 kronor respektive 397 700 000 kronor